

Kjære alle fremmøtte!

På vegne at styret i Støttegruppen for pårørende og overlevende etter Scandinavian Star ulykken, vil jeg ønske dere alle hjertelig velkommen til denne markeringen av at det i dag er 20 år siden katastrofen som rammet oss hardt.

Fredag 6. april 1990 var innledningen påskedag – fredag før palmesøndag. Festningstunnelen vi kjørte gjennom hadde nylig åpnet, og Oslo Plaza, som skjøt i været like i nærheten, var et nytt og markant bygg som vi merket oss i travelheten på Palekaia, bare 100 meter fra det nye operabygget. Da vi ankom kaien så vi det flotte hvite skipet ved kai, med navnet Scandinavian Star - og bynavnet NASSAU skrevet på skroget.

Da roen senket seg og skipet seilte ut Oslofjorden - var stemningen hyggelig blant de som fulgte underholdningen. Vi var ombord på et skip som senere ble dokumentert å være ikke seilingsdyktig, men entertainergruppen var et lite - men profesjonelt team med bakgrunn fra Broadway - som skapte glede med sang, dans og fargerike drakter - som ga det beste - ombord på skipet under bekvemmelighetsflagg.

Lørdag morgen våknet Skandinavia opp til nyhetsmeldingene om passasjerfergen som sto i brann i Skagerrak. Utover lørdag den 7. april ble det klart hvilket katastrofalt omfang brannen hadde fått.

De fleste omkomne var norske, men det var også danske, svenske, engelske, portugisiske og amerikanske omkomne.

Det fremkommer forskjellige tall på antall omkomne. I stortingsmeldingen om ulykken fra 1992 står det 158 omkomne - men en person døde av skadene - og med livets rett til ufødt barn så er tapet 160 liv.

Liv Wergeland Sørbye satte for en del år siden opp noen tall som beskriver ulykkens konsekvenser. Tallene omfattet 150 av de omkomne:

- Den eldste var 79 år, den yngste noen få måneder
- Gjennomsnittsalder var rundt 40 år
- Det var 28 barn under 20 år som omkom
 - 13 av disse omkom sammen med begge foreldrene
 - 15 etterlot seg den ene av foreldrene
- Det var 29 par som døde sammen
 - 12 av disse omkom sammen med ett eller flere av sine barn
- Scandinavian Star gjorde 26 personer til enke / enkemenn. Noen av dem var selv overlevende
- Av 86 familier som ble rammet, var det to omkomne eller mer i over halvparten av familiene

Men tapet er mer enn tall.

Også overlevende som ikke selv mistet noen ble preget for livet.

Skipet med 483 mennesker ombord utløste en rekke prosesser da katastrofen inntraff:

- Umiddelbart redningsarbeid, førstehjelp og den første tidens kriseoppfølging
- Politietterforskning i Sverige, Danmark og Norge med etterfølgende rettsprosesser for brudd på dansk lov om skipssikkerhet og henleggelse av ildspåsettelsen
- Det skandinaviske granskningsutvalget ble oppnevnt etter avtale mellom Sverige, Danmark og Norge, og deltakelse fra flaggstaten Bahamas, ledet av høyesterettsdommer Tore Schei, med sluttrapport i januar 1991.
- Opprettelse av Støttegruppen for pårørende og overlevende etter Scandinavian Star ulykken

- Politisk oppfølging av ulykken i Skandinavia, USA og FNs sjøfartsorganisasjon IMO, med skjerping av den internasjonale sjøsikkerhetskonvensjonen SOLAS – Safety of Life at Sea.
- Forhandlinger og avtale mellom de skadelidte som en felles gruppering og assuranceforeningen Skuld om erstatningsoppgjør for de skadelidte etter ulykken.
- Helseundersøkelser av en liten gruppe overlevende i Norge og Danmark for å avdekke senskader, og et eget prosjekt for å kartlegge besetningens situasjon etter ulykken
- De skadelidtes forsøk på å fremme søksmål mot klasseselskapet som sto for både klassesertifisering og flaggstatens konvensjonskontroll av skipet
- Økonomiske og forretningsmessige bevegelser i eier- og redermiljøet tilknyttet skipet
- Arbeidet for å reise et minnesmerke etter ulykken, med det resultat som vi er samlet ved her i dag

Språket kan tildekke realiteter - katastrofen i 1990 var ikke bare en ulykke.

Den var resultat av kriminelle handlinger.

- **Straffbart forhold 1:** Ildspåsettelsen: Etterforsket av politiet i Oslo. Saken ble henlagt. Ingen er siktet, tiltalt eller straffet for ildspåsettelsen. Dette straffbare forholdet foreldes først i 2015.
- **Straffbart forhold 2:** Drift av skip som ikke var sjødyktig. Brudd på dansk lov om skibes sikkerhet og norsk straffelov: Etterforsket av politiet på Frederiksberg og ledet til straffesak høsten 1992 ved SØ- og handelsretten og endelig dom i dansk høyesterett i november 1993.

I årene etter 1990 har vi dokumentert en helt annen operativ rederistruktur og økonomiske bevegelser bak Scandinavian Star enn det som dansk rett la til grunn. Dette er informasjon som burde vært del av etterforskningen av brannstiftelsen. Grunnleggende forutsetninger for henleggelsen av brannetterforskningen og dommen i dansk Høyesterett er derfor endret.

For oss har det gått 20 år.

Vi lever videre med katastrofens inntrykk

Men for rettsstaten er det et problem at kriminelle handlinger av dette omfanget ikke blir oppklart

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 2 omhandler Retten til liv - og sier at "*Retten for enhver til livet skal beskyttes ved lov*".

Av dette følger det at myndighetene skal forfatte lover som beskytter enkeltindividets rettigheter.

Når livet er krenket - særlig ved kriminelle handlinger - så følger det av menneskerettighetene at det er myndighetenes ansvar å gjennomføre en effektiv etterforskning. Ansvarer omfatter også så langt det er mulig at det tas ut påtale og gjennomføres domstolsbehandling.

I en rekke dommer har den europeiske menneskerettighetsdomstolen presisert viktigheten og behovet av en effektiv statlig gjennomføring av etterforskningsplikten.

Myndighetenes Legitimitet hviler på at staten ivaretar dette ansvaret for sine borgere.

I neste uke skal det danske Folketinget behandle spørsmålet om en ny granskning av enkelte temaer knyttet til Scandinavian Star. Vi forventer et positivt utfall av debatten torsdag 15. april.

Men - dette er bare én dimensjon ved vår markering i dag.

Først og fremst er vi samlet som et vitnesbyrd mot historieløshet.

I respekt for vår egen erfaring - og i respekt for de som mistet livet ved katastrofen for 20 år siden.

Salme 19 vers 3 beskriver livserfaringenes særlige karakter og egenskaper:

*"Den ene dag bærer bud til den andre,
en natt gir sin kunnskap til den neste"*

Jan Harsem, tale ved monumentet etter Scandinavian Star, ved minnemarkeringen den 7. april 2010